

rem perficiendam Toletum iter facere, reginę mandatis id quo minus proficeretur prohibitus, statuit quas per se non poterat officij sui functiones per vicarios administrare. In primis igitur in vitam moresque sacerdotum ecclesię Toletanę quęstionem decernit, quam Visitationem vocant: eamque doctori Villalpando vicario suo generali, vnā cum Fernando Fonseca eiusdem ecclesię canonico, exequēdam mādāt. Incredibile dictu est, quā hoc decretum grauiter molesteque ecclesia tulerit: & quā obstinatis animis se illi omnes opposuerint: citius se extrema omnia passuros clamitantes, quā vt ab villo præterquam ab ipso Antistite in ipsos inquireretur. Interposita est ad sedem apostolicam solennis prouocatio, censoresque communi consilio reiecti sunt. Qui ex canonicis sese acrius opponerant, tres potissimū esse videbantur, Sepulueda, Barzana, & Orticius cognomento Nuntius, quōd vices Pontificis Rom. in Hispania aliquando gessisset. Hos Villalpādus ex Archiepiscopi præscripto comprehendendos curat, & Archiepiscopalis municipiorum arcibus in custodiam tradit. Veriti sunt canonici ne Ximenius regiam maiestatem in ipsos irritaret: quare legationem ad reginam decernunt. Misi legati cum in reginę conspectum, quā id temporis apud Methinam Campensem morabatur, admissi essent: Frānciscus Aluarius ecclesię Toletanę scholasticus, vnus ex legatis, cui ceteri ob prouectiorem ætatem, & insignem rerum peritiā dicendi locum sponte concesserunt, reginā primum beneuolentia ex eius singulari iustitia, & rei sacrę tuendę studio prudenter captata, inuitos quidem & dolentes ad eam causam aduersus præfulem suum tractandum venire, se dixit: cum præsertim ecclesia Toletana adeo suorum Antistitum obseruantissima semper fuisset, vt apud calumniatores & parum equos homines in assentationis vitium verteretur. At quoniā insimulatos apud eius maiestatem se esse cognouerant, læsę in suum Antistitem obedientię, quōd censores quosdam morum ab eo aduersos ipsos destinatos contumaciter & contemptim reiecissent, quasi vt nulla de vita, actionibusque suis ratio proprio Antistiti cōstaret, niterentur, se ad eius præsentiam conuenisse contumacię crimen depulsuros. Neque enim sibi vnquam eum animum fuisse, censorium de moribus suis iudicium deprecandi, sed id dūtaxat ne per vicarios leuiter, & languidè, remissequē, quod aliās solent, in se censura fieret, sed potius serio, & seверо iudicio, cuiusmodi à tali Antistite anti-

antiquæ asperitatis homine, expectandum proculdubio erat. Nam eam esse capituli Toletani auctoritatē, vt minimè deceret in illius sacerdotes ab alio quam à suo pontifice inquiri. Quare eius maiores, qui illud religiosissimum templum condiderunt, censoriam de ecclesiæ Toletanæ ministris explorationem adeo esse cum ipsius dignitate coniunctam semper existimauerunt, vt si aliquando per alium quam per antistitem suum exerceretur, salua neuiquam consistere valeret. Ergo diuinum eius celsitudinis ingenium, summumque honestatis, & virtutis studium, quod in illa præcipue relucebat, obtestari, vt etiã atq; etiã cōsideraret, an crimini sibi imputadū esset, quòd acutum sui antistitis mucronem aduersus se stringendum peterent, ministrorum obtusum declinarent. Id enim in votis capitulo Toletano cum primis esse, pro certo haberet, antistitis sui fulmina, quantumuis formidanda & terribilia, vtpote à viro veteris disciplinæ rigido exactore vibrata, cum graui potius cunctorum periculo subire velle, quàm cum omni venia & remissione ad examen ab æqualibus vocari. Qui si nihil aliud, certè æquales, & pares essent: & nihilominus, quod illorum pace diceretur, censoria seueritate indigerent. Veniret pastor in ouile suum, vt iuxta diuini vatis oraculū, infirmum solidare, ægrōtanti mederi, contractum alligare, errantē in caulam reducere studeret: nec mercenarijs functionem suam, euāgelio reclamante, commendaret: eos ex templo omnium primos obsequentissimos experturus filios, & quod æquum & religiosum esset, officij sui studiosos adiutores. Alioqui persuasum haberet, q̄ ipsi liceret præter fas & ius imperare, sibi vicissim licere non obsequi. Quod si confidentius apud eius maiestatem viderentur loquuti minimè id confidentiam esse crederet, imò magis constantem fiduciam, quam nimirum ipsis, atque adeo foelicissimo suorum temporum seculo, æquisimū planeq; diuinū eius celsitudinis imperiū per vniuersam Hispaniam peperisset, in quo certissima spe, supremis iuxta ac infimis iure suo vti concederetur. Ob quæ minus ab ea in præsentia tolerandum esset, quòd ipsis itineri accinctis per antistite factum fuisset: qui tres optimates & præcipuos viros ex amplissimo ecclesiæ Toletanæ ordine, tanquam fontes ad ergastula abduci iussisset. Quare similem fortunam metuentes, ad susceptum iter maturandum animos alioqui deiectos excitasse. Ad hæc regina partim solita grauitate, partim morbi causa coacta, paucis re-

spondit. Ad aures suas peruenisse detrectatum ab ecclesia Toletana imperium pontificium: cæterum moris sui haud quaquam esse, priusquã rem totam cognitam compertamque haberet, festinare ad malè de quoque, nedum de tam graui societate sentiendum. Libenter se capituli mentem intellexisse, dignam illam quidem viris bonis, ac religiosis: proinde bono animo essent, sollicitudinemque omnem deponerent, sperantes nihil de ea re statuendum, quod non sit è dignitate Toletanæ ecclesiæ futurum. Illis dimissis, cùm regina probari sibi capituli causam Ximenio significasset: ille arrepta occasione, quamuis reginæ morbo, cui in omnibus adesse cupiebat, ad discedendum retardabatur, de profectio-
 ne in Toletanam dioccesim agere cœpit, necessarium inquires omnino esse, vt quod officium per absentem præstare nequiret, coram ipse exequeretur: nec posse animum religione exoluere, cùm cogitaret tertium iam apud se destinauisse eam morum censuram facere, neque tamen id præstitisset. Regina iustam ab illo causam agi videns, perhumaniter veniam abeundi dedit, illud etiam adiiciens, quando ille à diocesi sua tam ægrè abesset, daturam se operam, vt ipsa cum coniuge, totoque adeo regio comitatu in Toletanam dioccesim quam primùm venirent. Sed mors reginæ promissa dissipauit, neque est amplius à Ximenio visa. Erant id temporis, qui existimarent, Ximenum suos illos censores, quos à capitulo reiectum iri non dubitaret, astuto consilio designasse, vt hac arte discedendi facultatem, quod euentus docuit à regina extorqueret. Sed id verisimile esse non videtur, in tanto vitæ discrimine reginam ab homine illi deuotissimo relictam, præsertim causis euentis. Tentauit nostris temporibus Ioannes Martinus Siliceus, cùm similem morum censuram exercere vellet, rem multò quidem minoris momenti, quam non valuit obtinere. Dicebat se quidem pro Ecclesiæ dignitate nemini in re tanta vicariam operam committere velle, ed per seipsum, semotis arbitris, ex dignitate vt sibi videbatur censuram peragere, vno duntaxat excepto, qui delationes omnium describeret. Hunc autem qui sibi à secretis erat, paterentur vice notarij aduocari. Obnixè reuult Toletanum capitulum, & ingenti contentione oborta, cùm antistes suum notarium, capitulum verò suum deligendum contenderet: tandem Siliceus neu-

tro assumpto ipse sibi notarius fuit. Hoc cum primis nostris amplitudinem, Siliceo humanitatem conciliabat: cum summus apud Hispanos præful, in inquirendis sacerdotum suorum peccatis notarij vices agere dignaretur: isq; solus esset arcanorum erratorum conficius, qui si dissimulasset, ad alium non emanarent: sin punire aut emendare decreuisset, tectius id & honestius esset confecturus. Nonnunquam etiam cum scribendi laboris tæderet, capituli notario, suis omnino reiectis utebatur. Igitur nõ sine graui animi mœrore, quòd optimam reginam tam graui morbo affectam desereret, post quatuor menses Methinæ actos, Toletum primò ad censuram faciendam, quæ tandem iuxta capituli voluntatem facta est, Complutum deinde redire cogitur: vbi & surgentis academiæ opus, & Iusti templi structura, & bibliorum sacrorum editio, eius præsentiam videbatur requirere. Nam quanuis viri diligentia præstantes, quos rebus illis conficiendis præfecerat, omne studium & operam adhiberent, multum tamen patroni præsentia vrget. Nam si qua res est, in qua vetus habeat prouerbum locum, quòd domini oculus multò nitidiorum equum reddit, quàm ordeum, ea est certè ædificatio: in qua verè accidit quod de Amphione fabulantur poëtæ, ad cuius vocè sine vlllo labore lapides murorum locis, dolati & expoliti vltro reponantur. Satis hæc aliquis existimasset, in quibus Ximenius absoluedis occupatus, ad aliarum rerum cogitationem animum quantumuis capacem non diuerteret. Est enim hominis prudentis minime montes montibus imponere gigantum more, sed suas potius vires metiri, animosq; captum suum excedentes non expectata Nemefi coërcere, comprimereq;. At Ximenius, cui mentem humana mensura maiorem nascenti fata benigna tribuerunt, quam paulatim virtus comes adauxit, post Hieronymi Vianelli aduentum, qui omnes Africæ partes probè tenebat, & ad eius expugnationem propter maritimæ oræ cognitionem assiduè hortabatur, bellum Africanum meditari cœpit. Sed interea dum regem conuenire posset, quo cum de hac re ageret, intellexit complures esse sceminas honestis natis parentibus, quarum pudicitia ob rerum penuriam periclitabatur. Quare religiosarum mulierum cœnobia passim per suâ diœcesim condere necessariũ esse iudicauit: vbi puellæ, quæ obrem angustã illocabiles essent, aut quæ sponte sua à nuptiis abhorreret lógè à virorũ cõgressibus semote, Deo opt. max. dicatẽ virginitatẽ per

petuò colerent. Nam quãuis multa eiusmodi loca, pijs iam olim hominibus in re præclara studiosè contendentibus, in Toletana diocesi structa essent, annonæ in dies caritate ingrauescente, mulierumq; numero tripla (vt solet) proportione virorũ supergresso, nihil in hac re amplianda vnquam fiet, quod nimium aut inutile dici possit. Ergo inter cætera ædificia quæ Compluti fiebant, ædem etiam sacrarum fœminarum erigendam curauit, titulo sancti Ioannis pœnitentis: cui collegium egenarum puellarum, nouitio ac prudenti inuento, sub nomine diuæ Isabellæ adiunxit: quæ de illarum custodis voluntate (quam matrem vocant) & diui Francisci in eo oppido Guardiani consilio, iuxta præscriptas ab eo leges cooptatæ, tandiu illic in omni disciplina & custodia degerent, donec lubricum ætatis prætergressæ, aut se diuino obsequio mancipari, aut nubere constituerent. Quòd si in illam partem inclinarent, ad vota facienda citra vilius pecuniæ dotis nomine numerationem admitterentur. Si verò nuptijs indulgere mallent, viro frugi & probò collocatæ, dotem ex cœnobij prouentibus susciperent, quos ille vberes & copiosos grandi summa æris comparauit. Nam olim cum ministrum (vt dictum est) prouincialem ageret, nonnullarum virginum animos in cœnobijs degentium grauib; furijs diuexari intellexit, quòd aut parum ingeniorum suorum conscia, aut cognatorum coactæ auctoritate, aut egestatis durissimo imperio se sodalitatibus mysterijs addixissent. Quamobrem humanissimo cõsilio excogitauit, quo pacto partim sui exploratione habita, partim dotis erogatione facta, illis incommodis succurreretur. Curam hoc conficiendi Gregorio Fernando viro industrio, & probitate claro, in diuæ Mariæ templo, quod Cõpluti insigne est, beneficiario commisit: qui opere nondum absoluto è viuis discessit, seq; illic tanquam in fundo à se culto, fidus colonus humari demandauit. Eius cœnobij institutio ob fructũ in dies non mediocrem inde prouenientem adeò grata antistiti fuit, vt cũ olim Toleti agens quingenta millia nummũ erogãda in eavrb; perpetuò reliquisset, quorum triginta, de virginibus dote quassis iã tũc sollicitus, earũ nuptiis deputari voluerat, ducenta verò ad miserorũ hominũ redemptionem, qui apud infideles captiui tenebantur, idq; tabulis testamenti obsignasset, quas anno. M. D. XII. cõdiderat, postea mutata sentetia, anno. M. D. XIII. per codicillos resciderit, cœnobiũq; alterum huic persimile Ioãnis itidẽ pœnitentis cognomi-

ne, Toleti ex ea summa quotannis colligenda ædificandum, & tuendum cauerit. Addidit insuper nummorum decies centies ex ære adpriuatos vsus seposito continuo numerandum, cuius nempe præsidio res domesticis vsibus necessaria, reliquusq; omnis penarius apparatus beneficio fructuosissimo emeretur, cœnobiūq; deinceps aduentantibus suo tempore prouentibus beatissima vbertate gauderet. Quòd si anticipata vectigalium solutione illa fuissent comparanda, totam œconomię rationem conturbassent. Cùm postea Franciscus Ruizius Abulensis episcopus patroni memor ibi sepeliri decreuisset, sacerdotiis quibusdam institutis per cœnobiij matrem cōferendis, pretiosa item donata supellectile, tū aulæorum, tum argenti & auri, & postremò cœnobio in hæredē nominato, factū est vt nō solū egenę virgūculę in eo vitā honestissimè traducāt, quarū de causa id est institutū, sed ex vniuersa ciuitatis ingenuitate puellæ innumeræ, in id collegiū suscipi ambiant, quę aut parentū patrociniō orbatæ, aut propter formā sollicitatę, aut paterna domo ob nocuerale dissidium pulsę, iustum tēpus nuptiarū expectantes, famæ illibata testimonio illic fruuntur. Hęc laudem tā insigniter Complutense obtinuit, vt ex toto eius regionis tractu illuc puellę disciplinæ gratia cōfluāt, nostrisq; temporibus Philippus. II. Hispaniarū rex inter cætera humanitatis, magnificentiæ, & sanctimoniæ exēpla, quæ ab eo passim edūtur, eo vno abundè cōmendetur, quòd aulicorum ministrorū filias, eorū præsertim qui in secundo ministrantiū gradu cōstituūtur, quinquaginta & adhuc amplius numero, in eo cœnobio studiosè & pudicè educandas curat. Regium profectò & præclarū opus, diuisq; omnibus, sed Ximenio in primis iucundum, qui clarissimis suis monumentis, tanti principis testimonio magnū decus & honorē addicernit. Ergo ne hoc Complutense cœnobium illam quam diximus egestatem pateretur, si sumptus faceret ante prouentus perceptos: multis tum millibus nummū statim numeratis, tum frumenti modiorum, omnem ab eis sollicitudinē abstulit, & tranquillitatem illā induxit quæ ab omni profana cura sequestratis hominibus, ad religionē cui se semel dicarūt tuēdā, necessaria est. Vt interim illa nō recesam, calices, patinas, pretiosamq; crucem, quondam regum Aragoniæ delicias, ex argēto purissimo: præterea culcitrās, stragula, tapetia & aulę, quę ex omni sua opulēta supellectile, huic cœnobio Cōplutēsi, testamēto, & binis itē codicillis legauit. Postquā hęc Cōpluti acta

sunt, de Mozarabum officio, quot Toleti Melchiori Gurrizio Genuesi librorum impressori edendum demandauerat, & de multis alijs quæ ad ecclesiam suam spectabant acturus, Toletum proficiscitur. Officij Mozarabum libri tunc per illum in publicum dati, vt res omnes vsu consumuntur, nunc ita ferme iã exhausti sunt, vt volumen quod missale vocant, me vidente, triginta aureis Toleti constiterit. Nam ab omnibus doctis & pijs hominibus, quibus huius officij notitia est, tam missale quàm breuiariũ certatim expetitur: ipseq; adeò Paulus. III. Pontifex max. missis Toletum legatis ab ecclesia nostra officium hoc petierit: & Gotthicę pietatis monumentum in bibliotheca Vaticana asseruari iusserit. Opus profectò vtrũque, siue sacrarum precationum grauitatem, siue hymnorum elegãtiam, siue rerum gestarum per antiquos patres, & martyres, nõ vulgares historias quispiam consideret, magno in pretio, & veneratione habendum. Vtinam aliquis exoriatur actorum Ximenij æmulus, qui sacra hæc Mozarabum volumina euulget rursus. Astunigã, Nebrissensem, Pintianum, & Coronellum, reliquosque sacrorum bibliorum curatores secum Ximenius Toletum adduxit. Volebat enim quoties sibi per otium facultas daretur, eorum studijs interesse, & sacrarum rerum difficultatibus enucleandis totum id temporis, quod à negotijs succidere liceret, impendere. Porro cùm crebrò ad illum tam Hebræa, quàm Græca exemplaria ex diuersis locis, per conductos ministros, non sine magna impensa mitterentur, gaudebat viros earum linguarum peritos apud se habere, qui de certa librorum æstimatione, & fide edocerent. Volebat etiam in re tam graui, quæ propter illius temporis ignorantiam, apud plerosque malè audiuerat, sua præsentia & authoritate honestare, & à calumniantium criminationibus asserere. Illic ergo totam ætatem est dimoratus, partim egenis subueniendis, partim moribus emendandis intentus. Iam bona pars Autumnii transierat, cùm nuntius ad eum citatis itineribus à rege venit, qui Isabellam reginam totius Hispaniæ, aut orbis potius ornamentum, vitali aura spoliatam. VI. calend. Decembris, Methinæ decessisse. Quare Taurum oppidum quò se rex profecturus accingebat, quàm celerrimè posset festinaret: vt qui inter testamenti executores appellatus fuisset, reginæ sui amatissimæ, de quæ eo tam bene meritæ non deesset: cui iam munere

viuendi cassa executionem postremæ voluntatis, tanquam fido amico commendauerat. Vt interea non commemoraret, quantum sibi remedium, & leuamen contra instans doloris acerbitatē, eius præsentia esset allatura. Præscripsit etiam itineris conficiendi rationem, & profectionis diem: ne imprudens quæ Granatam reginæ cadauer ex testamento deferebatur veniens, funus comitari cogere tur: quo factō omnes regis rationes conturbarentur. Vnum esse quod inuitus absque eius consilio fecisset, ob celeritatem quam reip. utilitas in eo negotio conficiendo efflagitare videbatur. Nam eo quo regina obiit die, imō vix integræ horæ post eius mortem interiecto spatio, erecto pro tempore in medio nundinali Merthinæ foro tabulato, regis Castellæ titulum solenniter deposuisse: & sublati per Federicum Albæ regulum, more Hispano, vexillis, fœciales præcones Philippum generum & Ioannam filiam faustis vocibus reges proclamari iussisse. Quod præclaro in primis & prudenti consilio factum est, ad omnem calumniam affectati regni depellendam: quam factionis aduersæ reguli, qui Aragonio nomini infesti, vt quam primū ad regnum auitum discederet, adolescentis Philippi auribus occultis criminationibus assidue instillabant. Quod vbi Ximenio nuntiatum fuit, quamuis ad omnem animi agri tudinem diffimulandam exercitatisimo, lachrymæ pietatis in reginam indices obortæ sunt: & voce præter solitum lamentabili reginam eo tempore defecisse dixit, cuius nunquam similem sol. visurus esset, siue animi magnitudinem, siue pectoris puritatem, siue religionis Christianæ cultum, siue iustitiæ curam, quam æquè omnibus tribuebat, siue legum præscarum conseruationem, aut pro tempore condendarum studium, siue annonæ vbertatem diligentia sua ybique partam, quod in primis regium & populare est, considerare quispiam voluisset. Atq; in hunc modum oratione de eius virtutibus inter familiares longiusculè producta, animum ex tristissimo nuntio afflictum non nihil remisit, & sine vlla mora iusta itinera facere instituit: quibus Taurum, quæ antiqua Sarabis à nonnullis creditur, iuxta regis præscriptum perueniret. Erant ea tempestate hyberni imbres adeo magni & assidui, vt inter eos qui reginæ cadauer deferebant, agitatū & initum fuerit, illud Toleti deponere, donec cæli inclementia defaui ret, viaq; facilis pateret. Nā itinera multitudine aquarum exūdantia

(si Petro Martyri fides habetur, qui funus sequebatur) maris vastitatem (sic enim ille ait) referebant: maioresq; à se difficultates esse perpeffas dicit, quàm in longiffima peregrinatione qua per Egeos, Ioniosq; rugitus, in Africam Asiamq;, deinde ad maximam vrbiũ Cairum, quam Memphim esse aiunt, legatus peruenit. Ximenius tamen haud propterea retardatus, iter per medias pluuias, pietate & fide laborem vincentibus, ex templo arripuit. Non est prætereundũ quod in Gonzali Ouetensis commentarijs reperi, occurrisse scilicet puellam custodem ouium feretrum reginæ ducentibus, quæ sciscitata cuius id cadauer esset, proh vitiorum (inquit) magnum triumphum: nam hodie è feueriffimis quibus coërcita tenebantur repagulis, soluuntur. Cuius vox cum rerum euentum tam certũ habuisset, vaticinij loco tunc est habita. Postridie eius diei, quo Ximenius Taurum accessit, in primo illo post reginæ obitum congressu adeo fortem animum, vereq; regium Ferdinandus ostendit, vt obuius Ximenio ad cubiculi ianuam procedens, comiter & hilariter exceperit: & manifesta signa exhibuerit lætitiæ ob Ximenij præsentiam coëptæ: quod incredibili gaudio vniuersos qui aderant affecit. Nam hæctenus rex in mœrore & lachrymis squalidus, cõsolationem nullius admiserat. Dum sedes antistiti deferebatur, rex nihilominus honoris causa stetit: quod à nostris regibus in Hispania, non nisi viris meritisissimis, quorum prudentia & fides spectata sit, exhiberi, & id per raro, solet. Poterat hoc sanè blandientis regis obsequium videri, Ximenium iam ea arte captantis ad novos tumultus & rerum mutationes, quas ex Isabellæ reginæ obitu propediem futuras præuidebat, nisi iam olim frequentibus exemplis quanto eum in pretio haberet, quantumq; eius dignitas sibi curæ esset, in omni oblata occasione declarasset. Memini, me aliquando de his rebus cum Didaco Lupo Aiala Ximenij intimo & fidissimo ministro agentem, audisse quid ab rege Garrouillis, municipio in Lusitania Cauriæ proximo, esset factum. Accersuerat eò Ximenium rex, vt de principis filij morte reginam certio rem faceret, & pijs verbis confirmaret. Meridiabatur Ximenius, custosq; Didacus Aiala pro foribus erat. Rex Ximenium allocuturus in sperato aduenit. Ex templo Didacus fores cœpit recludere, vt dormientem excitaret. Sed rex vetuit, & commodiori (inquit) tempore veniã. Ergo Ximenius tam honorificè à rege susceptus, ferme duarum horarum spatium semotis arbitris

cum

cum illo collocutus est, domumq; corpus curaturus discessit, erat enim è proximo itinere admodum lassus. Eo digrediente rex honoris causa extra cubiculum processit: & cum Ximenius se in genua demitteret, quòd se tam insigni comitate prosequeretur: rex etiam caput detexit, & hilari vultu dimisit. Sunt quidem hæc parua & minuta, sed à regibus apud nostros subditis exhibita, multum momenti & admirationis adferunt. Executores testamèti singulis ferè diebus conueniebant. Hi autem fuerunt, rex & Ximenius, Antonius Fonseca, & Ioannes Velasquides, Didacusq; Deza Archiepiscopus Palentinus, & Ioannes Lopides Cæsaraugustanus eius secretarius. Hi de rebus ad reip. pertinentibus, magna cura & consideratione, inter se diligenter consultabāt. Rex interim hilarior solito per oppidi vicos, ximenio adhortante, obequitabat: & consuetis remissionibus paulatim mœrorem deponebat. Tunc fuerunt promulgatae leges Taurica, quæ Isabellæ reginæ prouidentia, ad reip. felicitatem, & ad lites dirimendas præsentissimum remedium, de Ferdinandi coniugis, multorumq; in ea re peritissimorum virorum consilio, excogitatae & adinuentæ sunt. Ex testamenti reginæ clausulis, tres sunt quæ potissimum ad regem pertinebant: & quarum cognitio ad ea quæ postea dicenda sunt, necessaria videtur. Prima, vt Ioana filia ab Hispania absente, aut laborem sua regna administrandi recusante, aut minus id propter aliquam priuatam causam facere valente, Ferdinandus maritus rerum summæ præset: donec Carolus, ex Philippo & Ioanna maior natu filius, vigesimum annum ætatis attingeret. Nam de Philippo genero, aut quòd illi peculiariter infensa, quòd filiam indignè tractasset, aut quòd Hispanis rebus moderandis parum instructum esse existimabat, nullam omnino mentionem fecit. Altera, vt in rerum à Ferdinando marito gestarum, & laborum in Granatensi prouincia expugnanda susceptorum memoriam, præmium decies centena millia nummum, nec non dimidiam ex nuper reperitis antipodibus prouentuum partem, quoad vitam superi concessissent, quotannis perciperet. Tertia, vt trium opulentissimorum equestrium ordinum sancti Iacobi, Calatraug, & Alcantarae magistris, quæ indulgente Romano pontifice magistrorum officio abrogato, quòd reginæ potentia æmuli tranquillitatem reip. laderent, Ferdinandus & Isabella reges non ita pridem sibi vendicauerant, per vitæ suæ tempus potiretur. Curauit enim vt administratione regnorum cõ-

missa, & tantarum opum prouentibus, nihil pristinae mariti auctoritati præter regium Castellæ titulum detrahi videretur. Proceres illi quibus Aragonium nomen infestum erat, Ferdinandi regis præsentiam auersantes, ad hæc simulatq; vulgata sunt fremere: Philippum, cuius ingenio parum propter ætatem callido, se abufuros sperabant, accersendum: Ferdinandum ad patria regna primo quoque tempore pellendum, vrgerè. In hoc præ cæteris Emanuellus, qui diu apud Maximilianum Cæsarem Ferdinandi legatus fuerat, totis viribus incumberebat. Is enim siue patrimonij dilatandi causa, siue potius primas partes apud Philippum habendi cupiditate, simulatque reginam obijisse intellexit, ad Philippum regem conuolauit: apud quem omni adnitebatur studio, vt nihil cum focero pacisceretur: sed vt is quam primùm è Castella discedens ad hæreditaria regna, quibus deberet contentus esse, migraret. Non nihil Ferdinandi peccatus hac animorum, & rerum mutatione infractum fuit. Et constas ille equi & boni vxore viuente, vindex, affectibus procerum non nihil indulgere cœpit, & Aragonium secessum formidare. Neq; tantùm præteritorum temporum, rerumq; gestarum ratio apud eum valuerunt, quàm præsentis status inuersio: quæ nimirum suas cogitationes de magnis negotijs absoluedis retardabat, comprimebatque. Quod dum Ximinius animaduertisset, vir robusto & incorrupto animo, omnem operam & curam pollicitus ad eius dignitatẽ tuendam, nutantem animum regis confirmat: virosq; aliquot spectatæ fidei ad Philippum generum mittendos adhortatur, qui eum Hispanicarum rerum rationem edoceant: & cupidos rerum nouarum regulorum animos detegant: qui mutua rerum similitate, suis commodis seruire fatagerent. Adolescentẽ rerum imperitum, nullosq; veteratores aut vafros homines adhuc expertum, multò tutius in foceri fidem, qui horum hominum multos iam annos notitiam habeat, qui que solam eius regiam maiestatem conseruare & augere intendat, quam in eorum prædam venire, qui ex eorum discordia rerum suarum incrementa captant. Neq; enim generum regem esse abnuere: in cuius rei testimonium, in medio mœrore & iustissimis lachrymis, eo ipso quo coniux morte prærepta est die, regio se titulo spoliauit, nomine tantùm administratoris sibi in Castellæ regnis assumpto. Veniret ille modò cum Ioanna vxore, & experiretur non tantùm cupidum regnandi focerum esse, quàm pessimi delatores dixissent